

Sikkerhedsstyrelsen
sik@sik.dk

**DANSKE
FORLAG**
Danish Publishers

Børsen DK-1217 København K
Tlf: +45 3315 6688
info@danskeforlag.dk
www.danskeforlag.dk

26. november 2021

Jnr. SB-056b-066e

Hørings svar vedr. udkast til lov om tilgængelighedskrav for produkter og tjenester

Danske Forlag takker for muligheden for at komme med bemærkninger til forslag til lov om tilgængelighedskrav for produkter og tjenester (herefter benævnt lovforslaget), som implementerer EU's direktiv af 17. april 2019 om tilgængelighed for produkter og tjenester.

Danske Forlag er brancheforening for forlag, som udgiver litteratur og læremidler både trykt og digitalt, herunder i e-bogsformat, som er omfattet af lovforslagets § 1, stk. 2, nr. 5. Foreningen har 78 medlemmer, som spænder fra de største forlag til helt små enmandsejede forlag. Vi estimerer, at vores medlemmer repræsenterer ca. 80 % af branchens omsætning.

Danske Forlags hovedsynspunkter

Danske Forlag har følgende hovedsynspunkter ift. lovforslaget:

- Det er helt afgørende, at det tydeliggøres, at loven er begrænset til at omfatte e-bøger, som udgives efter den 25. juni 2025. Hvis lovgiver anlægger en fortolkning, hvor hele bagkataloget er omfattet, vil det betyde, at en ikke uvæsentlig del af den litteratur, som forlagene har digitaliseret, vil blive trukket fra markedet.
Dersom der mod forventning stilles krav om, at loven gælder med tilbagevirkende kraft for e-bøger, bør der ved beregningerne af de økonomiske konsekvenser for det offentlige tages højde for, at det offentlige finansierer konverteringen på ca. 300 mio. kr., da der er en kulturpolitisk interesse i, at store dele af litteraturarven ikke trækkes fra markedet.
- Den danske lov skal muliggøre, at forlag kan blive omfattet af de fordele, som direktivet tillægger mikrovirksomheder. Det skal derfor præciseres, at det alene er forlagene og ikke forhandlerne, som er ansvarlige for, at e-bøgerne er tilgængelige.
- Det bør præciseres i lovbemærkningerne, at web- og app-baserede læremidler ikke er omfattet af direktivet.

Indhold

1. Markedet i dag og fremtidig arbejdsdeling mellem markedet og det offentlige.....	2
2. Faktuel beskrivelse af produktions- og leveringsproces ift. e-bøger med fokus på tilgængelighed .	2
3. Bemærkninger til lovforslaget	3
3.1. Tilgængelighedskrav	3
3.2. Hvem er pligtssubjekt ift. lovens bestemmelser om e-bøger?	4
3.3. Bagkataloget	6
3.4. Undtagelsen i § 7 – uforholdsmæssig stor byrde.....	9
3.5. Informationsforpligtelse § 34 stk. 2	10
3.6. Pligt til løbende vedligehold § 35	11
3.7. Web- og app-baserede læremidler	12
3.8. Økonomiske konsekvenser.....	12

1. Markedet i dag og fremtidig arbejdsdeling mellem markedet og det offentlige

Digitaliseringen og det stigende kommercielle udbud af e-bøger og lydbøger giver nye forbedrede muligheder for at give de syns- og læsehandicappede adgang til litteraturen og lærebøger, og det er åbenbart, at disse muligheder skal udnyttes. Danske forlag er langt fremme ift. at digitalisere indhold, og forbrugerne har bred adgang til både dansksprogede lyd- og e-bøger via streamingtjenester, internetforhandlere og eReolen. Endvidere har den internationale bogbranche gennem mange år haft fokus på udvikling af standarder for tilgængelighed i form af epub-formatet og WCAG. Incitamentet på det danske marked for at investere i tilgængelighed for e-bøger i det omfang, som loven foreskriver, har dog været begrænset af, at Nota, som pt. har 211.000 medlemmer, i vidt omfang servicerer gruppen af læsere med læsehandicap med gratis lyd- og e-bøger.

Det vil kræve ikke uvæsentlige investeringer i et lille sprogområde, når e-bøgerne fra medio 2025 skal leve op til loven om tilgængelighed, ligesom der er ikke uvæsentlige ressourcer forbundet med at honorere de mere formelle krav i loven. Danske Forlag mener derfor, at der er behov for at re-vurdere arbejdsdelingen mellem det offentlige (Nota) og markedet. Nota bør fokusere sin indsats mod de grupper, som ikke vil få dækket deres behov qua loven, således at der støttes op om det kommercielle marked og dermed om litteraturpolitiske mål om mangfoldighed, kvalitet og bredde i udbuddet af litteratur, og således af de samfundsmæssige ressourcer optimeres.

2. Faktuel beskrivelse af produktions- og leveringsproces ift. e-bøger med fokus på tilgængelighed

Følgende oversigt er en beskrivelse af produktionsprocessen for en e-bog, som skal leve op til kravene i lov om tilgængelighed:

1. Forlaget udfærdiger manuskript. Tilgængelighed skal tænkes ind i manuskriptprocessen
2. Forlaget foretager en tilgængelighedsanalyse
3. Forlaget opmærker manuskript med henblik på tilgængelighed herunder billedbeskrivelser, tabelbeskrivelser m.m.
4. Forlaget konverterer manuskriptet
5. Forlaget tjekker og validerer e-bogsfilen
6. Forlaget udarbejder tilgængelighedsrapport og metadata
7. Forlaget distribuerer/leverer e-bogsfilen til markedet.

ad. 7 levering af e-bogsfilen til markedet

En meget stor del af e-bogsfilerne leveres fra forlaget til Publizon, som er en virksomhed, der samler og videredistribuerer e-bøger til både kommercielle forhandlere og bibliotekernes e-bogsudlånstjeneste eReolen. De kommercielle forhandlere kan både være forhandlere, som videresælger e-bogen til download, eller som tilbyder e-bogen i streaming og forskellige all you can eat-tjenester. Langt den største del af e-bøgerne konsumeres af læserne fra streamingtjenester. Når e-bogen er leveret til Publizon, er den "ude af forlagets hænder", og forlaget får f.eks. ikke notifikationer eller lignende i forbindelse med et enkelt salg/forbrug.

Dvs. at e-bogen først leveres fra forlaget til Publizon og dernæst fra Publizon til forhandler. Hverken Publizon eller forhandleren har adgang til at ændre i e-bogsfilen. En sådan ændring kunne være i strid med ophavsretlige regler.

Hvis forlaget efter leveringen af filen til Publizon eller evt. direkte til en forhandler får behov for at ændre i en e-bog, vil forlaget tilbagekalde den e-bogsfil, som allerede er leveret til Publizon/evt. direkte til forhandler. Forlaget vil foretage rettelserne i kildefilen og så gendistribuerer e-bogen til Publizon/evt. direkte til en forhandler. Hvis der er tale om væsentlige rettelser (udover stavfejl, pris eller lignende), vil e-bogen få et nyt ISBN. En opdatering i et nyt format f.eks. fra EPUB2 til EPUB3 vil også kræve et nyt ISBN, og der er dermed reelt tale om en ny e-bog (et nyt produkt/tjeneste).

3. Bemærkninger til lovforslaget

3.1. Tilgængelighedskrav

Danske Forlag har noteret, at det af lovforarbejderne s. 80 fremgår, at

"Tilgængelighedskravene er i vidt omfang formålsbestemte, hvorfor kravene i de fleste tilfælde kan opfyldes på forskellige måder. Det vil derfor være op til de erhvervsdrivende at vælge de løsninger, der ud fra den enkelte erhvervsdrivendes egne omstændigheder vurderes at være

de mest hensigtsmæssige”

og videre, at

”I perioden frem til lovforslagets ikrafttrædelse vil Erhvervsministeriet således arbejde målrettet på at sikre, at der ikke i unødvendigt omfang pålægges de erhvervsdrivende økonomiske omkostninger. Dette arbejde vil indebære en væsentlig vejledningsindsats, hvor der f.eks. redegøres for relevante standarder m.v. og gives konkrete løsninger på at efterleve tilgængelighedskravene. Arbejdet vil ske under inddragelse af områdets interessenter.”

Danske Forlag bifalder, at tilgængelighedskravene ikke er blevet defineret på forhånd, men at interessenterne, her forlagene, vil blive inddraget i arbejdet. Løsninger for tilgængelighed for e-bøger er et dynamisk område, og bogbranchen har allerede internationale veludviklede standarder, som er udarbejdet i tæt samarbejde med handicaporganisationer, og som hele tiden forbedres. Den italienske organisation LIA (Libri Italiani Accessibili Fondazione) har vurderet, at epub-formatet lever op til de krav og beskrivelser, som er indeholdt i direktivet: <https://www.w3.org/TR/epub-a11y-eaa-mapping/>. Epub-formatet er delvist udviklet af det internationale Daisy Consortium, som bl.a. repræsenterer en række nationale blindebiblioteker: [EPUB - The DAISY Consortium](#).

Vores medlemmer efterlyser allerede nu en større sikkerhed for, at de danske myndigheder er enige i, at de internationale standarder epub og pdf/ua, lever op til tilgængelighedskravene. Så snart vi kan melde tydeligt ud, at det er tilfældet, vil forlagene kunne indrette deres produktionsflow i overensstemmelse hermed, således at tilgængelighed bliver en yderligere naturlig del af produktionen. Da der er ressourcer og omkostninger forbundet med at sikre tilgængelighed, vil det være dyrt for forlagene og samfundsmæssigt værdispild, hvis forlag benytter standarder, som myndighederne vurderer, ikke er i overensstemmelse med loven.

Danske forlag har en ambition om at udnytte teknologien og dermed gøre litteraturen og lærebøgerne tilgængelige for de synshandicappede. Derfor imødeser vi også en hurtig afklaring af de standarder, der kommer til at gælde for e-bøger. Vi vil derfor gerne så tidligt som muligt inviteres til det omtalte samarbejde, således at vi kan rådgive branchen om standarder for tilgængelighed.

3.2. Hvem er pligtsubjekt ift. lovens bestemmelser om e-bøger?

I lovforslagets s. 93, står der, at

”E-bøger og dedikeret software er tjenester, der leverer digitale filer, som indeholder en elektronisk udgave af en bog, som brugeren kan få adgang til, navigere i, læse og bruge, og den dedikerede software, som anvendes til at få adgang til, navigere i, læse og bruge de pågældende digitale filer. Der kan både være tale om en tjeneste, der giver adgang til en enkelt e-bogsfil eller en, hvor der gives adgang til flere e-bogsfiler, f.eks. Mofibo eller eReolen.”

Første del af teksten svarer i vidt omfang til teksten i direktivets art. 2 nr. 41), men tilføjelsen ”Der kan både være tale om en tjeneste, der giver adgang til en enkelt e-bogsfil eller en, hvor der gives adgang til flere e-bogsfiler, f.eks. Mofibo eller eReolen” kan ikke genfindes i direktivet.

Tilføjelsen, hvor der henvises til streamingtjenester, kan efterlade det indtryk, at det er forhandler-nes tjenester, som er omfattet af e-bogs-definitionen og ikke e-bogen i sig selv.

Ordlyden af præambelbetragtning nr. 41 er følgende:

- (41) E-bogsfiler er baseret på en elektronisk computerkodning, der muliggør udbredelse og konsultation af et overvejende tekstligt eller grafisk intellektuelt værk. Denne kodnings præcisionsgrad bestemmer e-bogsfilers tilgængelighed, navnlig med hensyn til definitionen af de forskellige elementer, som arbejdet består af, og den standardiserede beskrivelse af dets struktur. Interoperabiliteten med hensyn til tilgængelighed bør optimere disse filers kompatibilitet med brugeragenterne og med eksisterende og fremtidige kompenserende teknologier. Specifikke karakteristika ved særlige bogudgivelser såsom tegneserier, børnebøger og kunstbøger bør overvejes i lyset af alle gældende tilgængelighedskrav. Divergerende tilgængelighedskrav i medlemsstaterne ville gøre det vanskeligt for forlæggere og andre erhvervsdrivende at udnytte det indre markeds fordele, kunne skabe interoperabilitetsproblemer med e-læsere og ville begrænse adgangen for forbrugere med handicap. I forbindelse med e-bøger kan tjenesteyderkonceptet omfatte forlæggere og andre erhvervsdrivende, der er involveret i distributionen heraf.

Henvisningen i sidste sætning til, at andre erhvervsdrivende, der er involveret i distributionen af e-bøgerne, kan være omfattet af tjenesteyderkonceptet, skal forstås i sammenhæng med præambelens henvisning til, at ”interoperabiliteten med hensyn til tilgængelighed bør optimere disse filers kompatibilitet med brugeragenterne og med eksisterende og fremtidige kompenserende teknologier.” Det betyder med andre ord, at forhandlere som Mofibo (som nævnt i lovbemærkningerne), skal sikre, at interoperabiliteten i de tilgængelige filer optimeres. Det kan forhandlerne gøre ved at sikre, at der ikke stilles forhindringer i vejen for alternative renderinger dvs. f.eks. syntetisk tale/oplæsning, og at tilgængelighedsmetadataen er søgbar. Forhandlerne har imidlertid ikke indflydelse på og ansvar for produktionen af e-bogen, som udelukkende foregår i forlagsregi, jfr. afsnit 2 med beskrivelse af produktionsprocessen.

En fortolkning af direktivet, hvor forhandlerne har et selvstændigt ansvar for, at e-bøgerne er tilgængelige, vil bl.a. have den konsekvens, at vurderingen af, om lovens undtagelsesbestemmelser om mikrovirksomheder finder anvendelse, ikke tager sit udgangspunkt i størrelsen på det forlag, som udgiver e-bogen og afholder omkostningerne til at sikre tilgængelighed, men i størrelsen på den forhandler (f.eks. Mofibo), som stiller e-bogen til rådighed.

Jfr. beskrivelsen i pkt. 2 af produktionsprocessen er det den virksomhed, som har rettighederne til at udgive e-bogen (forlaget), som står for produktionen, og som vælger at sætte e-bogen på markedet, og som har udgifterne til produktion af e-bogen. Nogle forhandlere, f.eks. Mofibo, producerer egne e-bøger og vil have et selvstændigt ansvar for, at disse egenproducerede e-bøger er tilgængelige, men direktivet pålægger ikke forhandlerne et selvstændigt ansvar for e-bøger, som produceres og leveres af 3.-mand. Konsekvensen ville være, at undtagelsen for mikrovirksomheder de

facto ikke ville kunne finde anvendelse for forlagsbranchen, og dette er ikke intentionen med direktivet. Kommissionen har i øvrigt bekræftet, at bestemmelserne om mikrovirksomheder også gælder for forlagsbranchen.

I den forbindelse er det også relevant at overveje, om ikke graden af pligter, der pålægges de forskellige erhvervsdrivende, bør spejles i systemet for produkter, hvor ansvaret for produktets (og her tjenestens) designmæssige overensstemmelse med lovgivningen aftager, desto længere man kommer ud i leverandørkæden. I dette tilfælde vil det ikke være meningsfyldt at pålægge en almindelig forhandler af e-bøger, om det så er i styksalg eller i streaming, det, der i produktsammenhæng ville svare til at give en distributør et fabrikantansvar.

3.3. Bagkataloget

Danske forlag har været meget aktive ift. digitalisering af bagkataloget, og det estimeres, at der vil være omkring 100.000 titler, som ikke pr. 25. juni 2025 lever op til de kommende tilgængelighedskrav. I den svenske udredning er der foretaget en beregning, som viser, at det vil koste omkring 4.000 SEK at opgradere en e-bog fra bagkataloget til et tilgængeligt EPUB3-format. Ift. det danske marked vil det svare til en omkostning på ca. 300 mio. kr. På en stor del af e-bøgerne i bagkataloget er der en meget lille omsætning, og et krav om tilgængelighed for alle e-bøger på markedet i 2025 vil derfor både af økonomiske og praktiske årsager betyde, at en meget stor del af den digitale litteratur vil blive trukket tilbage fra den kommercielle handel. Det skal bemærkes, at store dele af bagkataloget alene er tilgængeligt digitalt, da de trykte udgaver meget ofte er udsolgt fra forlaget, da det ikke er økonomisk bæredygtigt at lagre trykte bøger med en meget lille omsætning. En tilbagetrækning af digitale titler vil ud fra både et kulturpolitisk og et almindeligt forbrugersperspektiv være yderst u hensigtsmæssigt.

Hvis vi skal sikre både bredde og mangfoldighed i bagkataloget, er det derfor helt afgørende, at der i lovens bemærkninger tages udtrykkeligt stilling til, at tilgængelighedskravene i loven er begrænset til at omfatte e-bøger, som udgives efter den 25. juni 2025.

Det er vores vurdering, at hjemlen kan findes i en af følgende tre bestemmelser:

§ 58

Bestemmelsen fastlægger i stk. 1, at

”loven finder anvendelse på produkter og tjenester, som bringes i omsætning eller leveres fra den 28. juni 2025...”

og må ift. e-bøger forstås således, at tilgængelighedskravet er begrænset til de e-bøger, som bringes i handelen efter den 28. juni 2025.

§ 3 litra 12) definerer "bringe i omsætning" som "første tilgængeliggørelse af et produkt på EU-markedet". "Levering" er ikke nærmere afgrænset i direktivet, men afgørende må være, om forlaget har leveret e-bogen. E-bøger, som forlagene allerede har udgivet og bragt i omsætning ved levering enten til Publizon, direkte til forhandlere eller på forlagets egen hjemmeside før den 28. juni 2025, er ikke omfattet af loven.

Uanset at e-bøger i direktivet er klassificeret som tjenesteydelser, så har e-bøger reelt samme egenskaber som produkter ift. produktionsprocessen. E-bøger bliver produceret og så sat på markedet via forskellige salgsplatforme og vil ofte ligge til salg i årevis uden at blive ændret eller opdateret. Så i lighed med produkter kan e-bøger ikke bare ændres, og direktivet må derfor fortolkes således, at tilgængelighedskravet for e-bøger først gælder e-bøger, som leveres fra forlaget efter den 28. juni 2025. Se nærmere i beskrivelsen i pkt. 2 af produktions- og leveringsprocessen.

§ 2 nr. 2 om dokumentformater

Det følger af § 2 nr. 2 i lovforslaget, at

"Loven finder ikke anvendelse på følgende indhold af websteder og mobilapplikationer: Dokumentformater, der er offentliggjort inden 28. juni 2025."

I den svenske udredning henviser lovgiver til, at e-bøger er omfattet af denne kategorisering og konkluderer derfor, at e-bøger som allerede er på markedet pr. 28. juni 2025, ikke skal leve op til tilgængelighedsdirektivet. Der står flg.:

"... Å andra sidan ska, när det gäller webbplatser och applikationer, kraven inte gälla filformat för dokument som offentliggjorts före den 28 juni 2025. Det är utredningens uppfattning att detta undantag träffar e-böcker utgivna i ett visst format. E-boken är en tjänst, men den kan också sägas vara ett dokument. Utredningens bedömning är därför att tillgänglighetskraven endast gäller utgivning (offentliggörande) av e-böcker efter den 28 juni 2025. Offentliggörande ska inte i det här sammanhanget ses som ett offentliggörande enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen), det vill säga när verket första gången lovligt görs tillgängligt för allmänheten (1 kap. 7 § upphovsrättslagen). Det är offentliggörandet av den elektroniska filen som avses."

§ 2, nr. 5 arkiver

Det følger af § 2 nr. 5, at loven ikke finder anvendelse på

"Indhold på websteder og applikationer til mobile enheder, der kvalificeres som arkiver, hvilket betyder, at de kun har indhold, der ikke er opdateret eller redigeret efter den 28. juni 2025."

Bagkataloget er indhold, som allerede er udbudt og gjort tilgængeligt for brugerne på et tidspunkt

inden lovens ikrafttrædelse. Derfor er det i overensstemmelse med Erhvervsministeriets betragtninger om § 2 i lovforslagets s. 44 at undtage bagkataloget, da det vil være en uforholdsmæssig stor byrde for forlagene, hvis de skal sikre, at alt deres allerede offentliggjorte indhold skal gøres tilgængeligt.

Uforholdsmæssig stor byrde at gøre bagkataloget tilgængeligt

Hvis lovgiver mod forventning skulle nå til den konklusion, at ingen af de tre ovenfor omtalte bestemmelser sikrer, at bagkataloget er undtaget fra tilgængelighedskravene, så bør det ift. bestemmelsen i § 7 om, at tilgængelighedskravene kun finder anvendelse i det omfang, at overholdelsen ikke medfører en uforholdsmæssig stor byrde for den pågældende erhvervsdrivende, præciseres i lovforarbejderne, at bestemmelsen har den betydning, at et forlag kan undtage hele bagkataloget med henvisning til uforholdsmæssig byrde. Afgørelsen skal kunne baseres på en vurdering af forlagets samlede bagkatalog, da en individuel vurdering titel for titel vil være ekstremt administrativt ressourcekrævende og dermed være uproportional og ikke i overensstemmelse med direktivets grundlæggende principper udtrykt i præambelens pkt. 21) om, at tilgængelighedskrav bør indføres på den mindst byrdefulde måde for de erhvervsdrivende. Det er vigtigt at understrege, at udfordringen med at skabe tilgængelighed på allerede udgivne/leverede titler yderst sjældent vil ligge i den enkelte titel. Det er den samlede volumen af forlagets bagkatalog, som udgør en barriere, og som vil betyde, at store dele af litteraturarven vil blive trukket fra markedet og biblioteker.

Det er vores vurdering, at der er støtte for denne fortolkning i lovforslagets bilag 5. F.eks. er kriterierne i stk. 1 litra b) omkostninger, der er påløbet under produktionen. Produktionen af e-bøgerne i bagkataloget ligger tilbage i fortiden, og forlagene vil ikke med rimelighed kunne genskabe og vurdere produktions- og udviklingsomkostninger titel for titel, men alene som et overordnet skøn over hele bagkataloget.

Ændringer ved trykfejl og prisændringer

I praksis laver forlagene ændringer i e-bøgerne, når forlagene bliver opmærksomme på trykfejl. Rettelser af trykfejl og prisændringer kræver ikke nyt ISBN-nummer. Uanset hvilken hjemmel der er for at undtage bagkataloget, er det vigtigt, at det i bemærkningerne til loven præciseres, at efterfølgende opdateringer af bagkataloget, som ikke udløser et nyt ISBN-nummer, kan foretages uden at have den konsekvens, at e-bogen bliver omfattet af lovens krav.

Særligt om mikrovirksomheder

Det er også vigtigt, at det præciseres i lovbemærkningerne, at hvis en mikrovirksomhed, som har benyttet sig af undtagelsen i loven og undladt at gøre forlagets e-bøger tilgængelige, bliver opkøbt af et forlag, som er omfattet af loven, så vil det opkøbte forlags allerede udgivne e-bøger fortsat være omfattet af undtagelsen.

Og endelig er det vigtigt at få præciseret, at hvis en mikrovirksomhed vokser og bliver omfattet af loven, så vil allerede udgivne e-bøger ikke blive omfattet af loven. Ellers vil der være risiko for, at loven kan blive en bremse for vækst og innovation.

Offentlig finansiering, hvis loven mod forventning omfatter bagkataloget

Dersom der mod forventning stilles krav om, at loven gælder med tilbagevirkende kraft for e-bøger, bør der ved beregningerne af de økonomiske konsekvenser for det offentlige tages højde for, at det offentlige finansierer konverteringen på ca. 300 mio. kr., jfr. ovenfor, da dette bør være en offentlig opgave, da der er en kulturpolitisk interesse i, at bagkataloget ikke trækkes fra markedet.

3.4. Undtagelsen i § 7 – uforholdsmæssig stor byrde

§ 7's undtagelser om, at visse af lovens bestemmelser kun finder anvendelse, hvis overholdelse af tilgængelighedskravene

1) ikke kræver en væsentlig ændring af et produkt eller en tjeneste, der medfører en grundlæggende ændring af produktets eller tjenestens grundegenskab eller 2) ikke medfører en uforholdsmæssig stor byrde for den pågældende erhvervsdrivende,

er vigtige for forlagene.

Særligt nr. 2 er vigtig, da der både er titler af individuel karakter og kategorier af e-bøger, hvor det vil medføre uforholdsmæssig stor byrde at skulle gøre e-bøgerne tilgængelige. Såfremt der ikke er en klar hjemmel til at undtage de pågældende e-bøger, er der risiko for, at forlagene vil afholde sig fra at udgive de pågældende titler digitalt med negative kulturpolitiske konsekvenser samt negative konsekvenser for forbrugerne, som får mindre valgfrihed.

Filformatet epub3 genererer ikke i sig selv tilgængelige e-bøger. Det betyder, at der også er en håndbåren proces forbundet med at gøre filen tilgængelig. Ved f.eks. illustrerede værker skal tilgængeliggørelsen foretages på redaktionelt niveau. For at imødekomme forfatterens ideelle rettigheder, kan der være behov for, at tilpasninger sker i tæt dialog med forfatteren. At sikre tilgængelighed kan derfor i nogle tilfælde kræve uforholdsmæssigt mange ressourcer.

Bilag 5 indeholder kriterier for vurdering af, hvornår der foreligger en uforholdsmæssig stor byrde. Det fremgår af § 8, at det påhviler den erhvervsdrivende at foretage vurderingen.

Vurderingskriterierne i bilag 5 er meget omstændige og vil kræve uforholdsmæssigt mange ressourcer at skulle forholde sig til og dokumentere ved hver enkelt e-bog.

Vi vil derfor opfordre til, at det i lovbemærkningerne præciseres, at det som eksempler på kategorier af e-bøger, hvor det vil medføre en uforholdsmæssig stor byrde at tilgængeliggøre dem, nævnes illustrerede børnebøger, kunstbøger samt fagbøger med mange illustrationer og grafer, og at det fremgår, at der for disse kategorier er en formodning for, at de opfylder kriterierne i bilag 5.

Fornyet vurdering

Det fremgår af § 10, at en tjenesteyder, som påberåber sig § 7, stk. 1 nr. 2 skal forny sin vurdering af, om byrden ved at opfylde tilgængelighedskravene er uforholdsmæssig stor, når tjenesten ændres. Jfr. ovenfor bør det fremgå af lovens bemærkninger, at mindre ændringer samt prisændringer, som ikke udløser nyt ISBN-nummer, ikke udløser en fornyet vurdering.

Ift. kravet i § 10, stk. 2 om, at der uanset kravene til fornyet vurdering i § 10 stk. 1 skal foretages en ny vurdering mindst hvert 5. år, er det vigtigt, at det fremgår af bemærkningerne, at den fornyede vurdering ikke skal foretages for den enkelte e-bog, men for de ovenfor nævnte kategorier af e-bøger; illustrerede børnebøger, kunstbøger samt fagbøger med mange illustrationer og grafer.

Dokumentation

Det fremgår af § 11, at en erhvervsdrivende, der påberåber sig § 7, skal sende oplysningerne herom til den relevante kontrolmyndighed (mikrovirksomheder er dog undtaget). Kravet kan være endog meget byrdefuldt, og vi opfordrer derfor til, at det fremgår af bemærkningerne til loven, at der i den efterfølgende dialog med Sikkerhedsstyrelsen tages stilling til bagatelgrænser samt standarder for dokumentationen.

Tilsvarende gælder kravet i § 36 stk. 2, hvor det fremgår, at tjenesteyderen straks skal orientere den relevante kontrolmyndighed *i enhver medlemsstat*, hvor tjenesten leveres, om en i medfør af § 36 stk. 1 manglende overensstemmelse med kravene i loven, herunder oplysninger om, hvori den manglende overensstemmelse består, og de trufne foranstaltninger.

Denne bestemmelse kan blive overordentlig byrdefuld for forlagene, da tjenester med danske e-bøger typisk er tilgængelige i de fleste eller alle EU-landene. Forlagene har i øvrigt ikke indsigt i, hvem de relevante kontrolmyndigheder er, og vi opfordrer derfor til, at det af bemærkningerne til loven fremgår, at det er den relevante kontrolmyndighed i Danmark (for e-bøger Sikkerhedsstyrelsen), som forestår den nødvendige orientering.

3.5. Informationsforpligtelse § 34 stk. 2

Det fremgår af §34 stk. 2, at

”Tjenesteyderen skal offentliggøre oplysningerne i stk. 1 skriftligt og mundtligt, herunder på en måde, som er tilgængelig for personer med handicap.”

Det fremgår af lovforslagets s. 187 at

”Mundtlig offentliggørelse kan f.eks. være i form af en lydfil eller en video, hvor de relevante oplysninger fremlægges mundtligt, og på en måde, hvor det alene er den mundtlige fremlægelse, der er afgørende for forståelsen af oplysningerne”

E-bøger vil blive forsynet med metadata og et kort summary om tilgængelighed. Både metadata og summary skal kunne oplæses ved hjælp af et syntetisk taleprogram. Et krav om, at hver enkelt e-bog skal udstyres med en lydfil eller en video, vil være uforholdsmæssigt byrdefuldt og i øvrigt savne mening, da det må lægges til grund, at en køber af en e-bog er i stand til at tilegne sig teksten evt. ved hjælp af syntetisk tale. Derfor vil adgang til tekst om e-bogens tilgængelighed som beskrevet opfylde formålet med bestemmelsen, som er, at den læsehandicappede skal kunne orientere sig om tilgængelighed. Dette bør præciseres i lovforarbejderne.

3.6. Pligt til løbende vedligehold § 35

§ 35 fastsætter, at tjenesteyderen skal have procedurer til sikring af, at levering af tjenester forbliver i overensstemmelse med loven og regler fastsat i medfør af loven. Det fremgår, at der i fornødent omfang skal tages hensyn til ændringer af kendetegnene ved leveringen af tjenesten, ændringer af gældende tilgængelighedskrav og ændringer af de harmoniserede standarder eller tekniske specifikationer.

I lovforslagets s. 188 er det præciseret, at

”En tjeneste skal ikke kun opfylde tilgængelighedskravene på det tidspunkt, hvor tjenesten udbydes første gang, men derimod i hele den periode, hvor tjenesten udbydes. Det er derfor vigtigt, at tjenesteyderen er opmærksom på, at der kan ske løbende ændringer i regler, krav, harmoniserede standarder m.v., der kan påvirke en tjenestes overensstemmelse med tilgængelighedskravene. Hvis det sker, skal tjenesteyderen sikre sig, at leveringen af den pågældendes tjeneste opfylder de nye regler og krav m.v., da tjenesten ellers ikke vil opfylde de gældende tilgængelighedskrav.”

Dette krav indebærer en omfattende og meget ressourcetung pligt til løbende opdatering. For at lempe på byrden bør det af bemærkningerne fremgå, at vurderingen af, om e-bogen lever op til lovens bestemmelser, ikke skal foretages løbende, men foretages hvert 5. år, ligesom det er tilfældet ift. bestemmelserne i § 10 stk. 2 om vurderingen af, om en tjeneste forsat er omfattet af en undtagelse i § 7 stk. 1 nr. 2.

Det skal endvidere præciseret, at vurderingen kan foretages på baggrund af kategorien af e-bøger, da en individuel vurdering af den enkelte e-bog vil udgøre en uproportionel administrativ byrde.

3.7. Web- og app-baserede læremidler

Web- og app-baserede læremidler som f.eks. portaler til grundskolen og ungdomsuddannelserne, i-bøger til de videregående uddannelser m.m. er ikke omfattet af direktivet. Dette bør præciseres i lovbemærkningerne.

Den svenske udredning skriver følgende i pkt. 11.4:

”Digitala läromedel i form av e-böcker som tillhandahålls till konsumenter omfattas av direktivet. Det kan vara fackböcker som tillhandahålls digitalt och som säljs till studenter på universitet, högskolor och vuxenutbildningar. Sådana e-böcker ska göras tillgängliga i enlighet med direktivets krav. Webbaserade läromedel och applikationer som inte räknas som e-böcker omfattas däremot inte. Det kan till exempel röra sig om interaktiva digitala läromedelsplattformar. Det ingår inte i utredningens uppdrag att särskilt analysera den här frågan, men det kan vara värt att notera att detta riskerar att bli ett eftersatt område när det kommer till tillgänglighet – i all synnerhet om digitala läromedel i framtiden blir allt vanligare.”

Danske Forlag har fra den hollandske forlæggerforening ligeledes fået oplyst, at

“The legal department of the Dutch Ministry of Education, Culture & Science – the ones who will write our legislation – insist that the EAA does not cover educational online software.”

Danske Forlags medlemmer ønsker at understøtte og arbejder allerede aktivt for, at digitale undervisningsportaler m.m. er tilgængelige for handicappede elever og studerende. Vi retter derfor henvendelse til Undervisningsministeriet med henblik på at igangsætte en dialog om, hvordan vi kan understøtte tilgængelighed bl.a. ved brug af allerede udviklede standarder mv.

3.8. Økonomiske konsekvenser

Ud over de allerede oplyste økonomiske konsekvenser opfordrer vi til, at der afsættes offentlige midler til efteruddannelse af forlagene, da der vil være et markant efteruddannelsesbehov både ift. de tekniske og redaktionelle medarbejdere.

Vi står naturligvis til rådighed for en uddybning af ovenstående.

Med venlig hilsen

Christine Bødtcher-Hansen